

לשוננו לעם

עורך: חיים א' כהן

מתוך

כרך נג, תשס"ב

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

רגע של עברית

מיניה וביה

מיניה וביה הוא ביטוי ארמי שמקורו בתלמוד, ופירושו: ממנו ובו, מתוך הדבר עצמו. התלמוד הירושלמי (פאה פ"ז ה"ג) המבקש לשבח את ארץ-ישראל ואת תנובתה מספר על רבי אלעזר בן רבי שמעון שהגישו לפניו במקום אחד כרוב מצומק. על הערתו בדבר הדבש המרובה שבכרוב השיבו לו: "מיניה וביה הוא", כלומר הדבש בא מתוך הכרוב עצמו. רעיון דומה, אך במשמע של שלילה, מביע הפתגם שבפי ערביי ארץ-ישראל: "דוד (אל)ג'יבן מנו ופיה" – 'תולעי הגבינה ממנה ובה', משל למי שפוגע בבני משפחתו או בידידיו (ראה ב"צ אלקלעי וי' קארה, פניני ערב, הוצאת משרד הביטחון, תשנ"ג, עמ' 125).

הצירוף **מיניה וביה** משמש גם היום, במשמע 'מתוך הדברים עצמם', ומכאן נתגלגלה בו בספרות העברית משמעות חדשה: 'מיד', 'לאלתר'. בעברית החדשה יש גם גרסה מתורגמת לעברית של הביטוי הארמי: **ממנו ובו**. עגנון, למשל, מרבה לשבץ את הביטוי העברי בסיפוריו, גם כצורתו וגם בצורת הנקבה: ממנה ובה. בסיפור "עד הנה" למשל הוא כותב: "וידידי מסתבכים היו בביתם החדש שאין בו שום דבר מיותר, וכל פינה שבו תועלתה ממנה ובה". כלומר התועלת שבכל חפץ בבית נובעת מתוך החפץ עצמו, מיניה וביה. מעניין לציין, שעגנון נהג לתרגם לעברית גם ביטויים ארמיים אחרים מן התלמוד: "דברים פְּעוּלס" הוא נהג לכתוב, וכן: "סדנה של הארץ אחד הוא".

על פי רגע של עברית

כתבה רות אלמגור-רמון